

Ա. ՆԱԽԱՐԵԱՆ. — POÈMES D'ORIENT
(Les Sultanades, Le Soleil d'Automne. Trois Poèmes. Poèmes en Prose Cadencée). Jouve et Cie. Editeurs, Paris.

ԺԱՌՎ ԵՒ ԲԵԼԻ. ճրատարակիչները, Փարիզ, հատորի մը միացնելով բանաստեղծ Ա. Նաւարեանի նախապէս առանձին հատորներով երեւցած բերթուածներու երեք շարքերը, Տոխացուած ու սրբազրուած **ԱՐԵՎԻԿԱՆ ՔԵՐՈՒԱԾՆԵՐ** (Poèmes d'Orient) անունին տակ կրկին հրապարակ հանած են:

Ա. Նաւարեան անձամբ մը չէ մեզի համար. ֆրանսա, Սորպոնի մէջ ուսած ֆրանսերէն լեզուն եւ գրականութիւնը, եւ զանոնք իւրացուցած մայրենի լեզուի եւ տոհմային գրականութեան չափ՝ ուսուցչական գործունէութեամբ ապրած է ատեն մը Ռուսաստանոց եւ ապա Պոլսոյ մէջ եւ շրջակաները:

Ինծի համար, սակայն, բանաստեղծ Նաւարեանը գերազանցապէս հասելի եւ անակնկալ յայտնութիւն մը եղաւ. ես զինքը կը ծանօնայի ֆրանսական լեզուի ուսուցիչ մը, բայց ֆրանսերէնի ուսուցչի մը եւ ֆրանսերէն լեզուով բերթուածներ գրող հեղինակի մը միջեւ լայն ու խոր անջրպետ մը տեսնել բնական է քիչ մը շատերու համար. եւ հիմա, այդ յայտնութենէն վերջը, իր բանաստեղծական նուրբ արուեստին մեծ ու իրական արժէքին մասին այնքան ձեռնհաս եւ հեղինակաւոր գնահատութիւններու դիմաց, վարանում մը ունիմ գնահատութեան եւ դատաստանի ունէ խօսք ընելու իր գործին համար: Բայց այդ գործը դատելու եւ կշռելու վարանումս արգելք մը չէ որ, իրեն հայ, փափաքիմ արտայայտել հոս այն հպարտութիւնը զոր ունեցայ արժանաւոր ազգակցի մը, ֆրանսական խոստապահանջ ու դժուարահաճ քննադատութեան առջեւ, բայց ու դափնեպատկ ճակատով մը դուրս գալու կազգուրիչ իրողութիւնը տեսնելով:

Սկիզբէն մինչեւ վերջը կարդացի Ա. Նաւարեանի բերթուածներու այդ հատորը գրաճշտակ աննման հաճոյքով մը, ուր ֆրանսական այնքան զուենդ եւ աշխարհ ապաճառ ու երաժշտական լեզուն երեւան կուգայ իր բառերու թարուէն յորդութեամբը, իր բերականական նորին ճշգրտութեամբը եւ իր տաղաչափական թերթիքի բոլոր բարդ կառուցածքովը, նման ֆրանսական ոտանաւորի մեծ վարպետներու գրչին ճարտար արդիւններուն. այնչափ որ, եթէ հեղինակը ուզէր իր ստորագրութիւնը ծածկել, զբուռաւ ախտի կրնային վերագրել զանոնք օտարի մը ստեղծագործութեան: Բայց բանի մը կան որ ախտի մասնէին զայն, եւ այն է իր ներշնչումներու մօղիւր եւ աղբիւրը, արեւելեան վառ ու բոցեղ երեւակայութեան մը փթթումը, փափուկ գերգայութիւնը, եւ իր պատկերներու այն տեսակ մը հմայքն ու կախարհանքը զոր Արեւելեան հօգին միայն զիտէ տեսնողն:

Գ. Նաւարեան իր ուղի բերթուածներով ֆրանսերէն գրականութեան մէջ կը դնէ Արեւելքի լոյսերէն ապաճառ շողեր, մռայլ, սակայն անխռով համակերպութիւնը ճակատագրի անողոր հարուածներուն առջեւ, մարդկային հօգիւն խորովումը՝ որ կ'այ-

րի բայց չի սպառիր: Մէկ խօսքով Արեւելքի տարտամ խորհրդաւորութիւնը, իր անըմբռնելի ահաւոր պատկերներովը եւ նոյն ատեն իր կախարհող տեսիլներովը:

Ա. Նաւարեան ասով իսկ իրեն կ'ապահովէ բանաստեղծի արժանիքը միջազգային հրապարակին վրայ եւ ցոյց կուտայ հայ մտքին մշակութային մեծ ընդունակութիւնը, արժանի ամէն գնահատանքի որ պատուարեր վկայութիւն մըն է մեր ցեղին ազնուական խառնուածքին:

Գ. ՄԻԱԼԵԱՆ

ԳՐԱԳԱՐԱՅԻՆԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹԻՒՆ.
Գրեց՝ **Յակոբ Ալոնեան (Ռազմբեի)**. 1931. Տպգ. «ԱՐԵՎԵԼԻՔ». Սելանիկ. էջ՝ Բ+238 զին՝ 35 տախմի, 11.5 դրս:

Օգտակար դասագիրք մը: Նպատակն է՝ ազգային վարժարաններու մէջ բաղադրացիական կրթութեան ճիւղը մշակելու կամ մշակել ուղղորդելու դիւրութիւն մը ընձեռել՝ ձեռնարկի ձեւին տակ: Կարելի չէ արդարեւ ուրանալ պէտքը բաղադրացիական կրթութեան՝ որ աշակերտին այլեւայլ ճիւղերու մէջ իւրացուցած ծանօթութիւնները ներդաշնակ միութեան մը կը վերածէ՝ կեանքի մէջ կիրարկուելու համար: Եւ այս գիրքը՝ կը կարծենք թէ յաջող քայլ մըն է՝ առնուած դէպի լրացումս այդ պէտքին: Բաժնուած է Ա-ԼԵ, 35 զուտներու, կ'երեւի թէ եօթներկու մէկ դասի հաշուով: Կը շօշափէ բունականաբար ընկերային խնդիրներ, կը խօսի ընտանիքի, հայրենիքի, դպրոցի եւ դաստիարակութեան, Ընդհ. եկեղեցւոյ եւ Հայ եկեղեցիի մասին, հանրային առողջութեան, ոստիկանութեան, կառավարական դրութեանց, միջազգային օրէնքի, Ազգային Սահմանադրութեան, եւայլն, եւ վերջապէս Երեւանի Հայկ. Հանրապետութեան վրայ:

Այս բոլոր մեծ եւ ընդարձակ խնդիրներու շուրջ՝ ընդհանրապէս ընդունուած գաղափարները որոշ, ճշգրիտ, ամփոփ եւ դիւրահասկնալի կերպով ներկայացնելու մէջ՝ յայտնի է որ յաջողած է Տիար Ալոնեան:

Իրաւ է թէ շատ մը կարեւոր խնդիրներու կամ բառերու վրային հարեւանցի կերպով մը միայն անցուած է, գիրքը չափէն աւելի չընդլայնելու մտադրութեամբ. անշուշտ, եւ աշակերտին մէջ ալ պատմական եւ ուրիշ ծանօթութիւններ ենթադրելով: Սյարան սեղմ ձեռնարկի մը մէջ՝ որ մէկ տարւոյ շրջան մը միայն կ'ընդգրկէ՝ թերեւս ասիէ աւելին ալ կարելի չէր ընել: Բաց աստի՝ ուսուցչին կ'իշխայ դասը տուած ատեն կարգ մը կէտեր լուսաբանել:

Ամէն զուտի վերջը կայ իւրաքանչիւր դասին ամփոփոյթը եւ հարցարան մը, որոնք կը դիւրացնեն թէ՛ աշակերտին եւ թէ՛ ուսուցչին գործը:

Տիար Պօղոս Էսմէրեանի ծախրով հրատարակուած է «**Բաղադրացիական Կրթութիւն**»-ը: Հայ պատանեկութիւնը շխորհակալութիւն կը պարտի մեկենասին եւ հեղինակին միանգամայն:

Տ. Ա. Ն.